

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПРАВА ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
ТА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА**

МАТЕРІАЛИ

**Всеукраїнської наукової онлайн-конференції
за міжнародною участю**

29 жовтня 2020 року

Київ 2020

*Рекомендований до публікації вченою радою
Факультету права та міжнародних відносин Київського університету імені Бориса
Грінченка (протокол № 9 від 23 листопада 2020 року).*

Актуальні проблеми міжнародних відносин та міжнародного права:
матеріали Всеукраїнської наук. онлайн-конф. з міжнародною участю, м. Київ,
29 жовтня 2020 р. / Київський університет імені Бориса Грінченка. Київ:
[Електронне видання], 2020. 247 с.

У матеріалах Всеукраїнської наукової онлайн конференції за міжнародною участю висвітлено широкий спектр питань, пов'язаних із актуальними проблемами розвитку країн та регіонів, сучасних міжнародних процесів у геополітичному, культурному, енергетичному та інформаційному вимірах, міжнародних інтеграційних та дезінтеграційних процесів, питань міжнародного правопорядку на початку ХХІ ст. та різнопланових аспектів місця та ролі України в системі міжнародних відносин. На основі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розглянуто шляхи вирішення завдань сьогодення у згаданих галузях, надано обґрунтовані пропозиції щодо шляхів покращення міжнародної взаємодії та дипломатичної діяльності, а також щодо вдосконалення чинного законодавства.

Матеріали Всеукраїнської наукової онлайн конференції адресовано вченим, практикам, фахівцям з міжнародних відносин та міжнародного права, дипломатам, слухачам магістратури, студентам вищих навчальних закладів, а також усім, хто цікавиться проблемами міжнародних відносин та міжнародного права.

*Матеріали подані в авторській редакції. Редакція журналу не несе
відповідальності за зміст тез доповіді та може не поділяти думку автора.*

Любомир Губицький
Київський національний
торговельно-економічний університет,
м. Київ, Україна
lubg@ukr.net

Ганна Мельник
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна
h.melnyk@kubg.edu.ua

ТЕРИТОРІАЛЬНА ЦІЛІСНІСТЬ УКРАЇНИ В ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНИХ ДОКТРИНАХ РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Здобутки польської дипломатії за останнє десятиріччя пов'язані із закріпленням положення держави як повноцінного члена Європейського Союзу. Користаючись підтримкою євроструктур, дипломати Республіки Польща стали промоторами декількох ініціатив: «Східне партнерство», «Тримор'я». Вказані ініціативи становлять інтерес через намагання поширити вплив Польщі далеко за її межі в регіонах Центрально-Східної Європи, Південного Кавказу, Чорноморського регіону. Актуальність нашого дослідження викликане увагою до змін у зовнішньополітичному курсі польської держави.

Кордони європейських держав закріплено Гельсінськими угодами 1975 р. Будь-які зміни кордонів вважаються порушенням міжнародного права. Суверенітет та територіальна цілісність України, підпадаючи під вказані міжнародні угоди мала б бути підкріплена заявами та діями усіх учасників вказаних міжнародних договорів. Метою нашого дослідження став пошук шляхів підтримання і відновлення територіальної цілісності України.

У зв'язку із вторгненням російських військ на територію України, починаючи з 2014 р. маємо привід стверджувати про порушення основ міжнародного права, суверенітету та територіальної цілісності східноєвропейської держави. Дипломатична відповідь польської дипломатії на агресію Російської Федерації щодо України не забарилася і вже в березні 2014 р. з'явилася заява Міністерства зовнішніх справ Республіки Польща, в якій засуджувалося порушення міжнародних зобов'язань, які порушила російська сторона у взаєминах з нашою державою. Слід відзначити, що ставлення до вказаної ситуації залишається стабільним. Російська Федерація продовжує анексію українського Криму, агресію на українському Донбасі. А польська дипломатія, навіть, після зміни влади, успадкувавши прийоми і засоби попередників, продовжує підтримувати Україну на рівні дипломатичних нот та заяв щодо порушення територіальної цілісності нашої держави. Як приклад, на сьомому році війни України з Росією, польське Міністерство закордонних справ 14 вересня 2020 року оприлюднило Заяву щодо незаконних "виборів", організованих владою Російської Федерації на території Автономної

Республіки Крим та в м. Севастополь в Україні [4]. Така ж позиція речників польської дипломатії і щодо Донбасу. Так, 5 липня 2020 р. на горі Карачун послаи Польщі, Естонії, Словаччини взяли участь в заходах з нагоди шостої річниці визволення північного Донбасу з рук підтримуваних Росією сепаратистів. В урочистості також взяли участь прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, віце-прем'єр-міністр Олексій Резніков, міністр внутрішніх справ Арсен Аваков та Голова Донецької ОДА Павло Кириленко [1].

На 2020 р. агресія Російської Федерації не торкнулася безпосередньо польських земель і тому видається для польської влади та дипломатії правильним обмежуватися засвідченням прихильності міжнародному праву. Але тривалість російсько-української війни є найвагомим аргументом щодо нехтування двосторонніх та міжнародних угод. Тому маємо свідчення того, що навіть держави, які підтримують легітимність та необхідність міжнародно-правових актів, не чинять дій задля запобігання подальших їх порушень, а також займають позицію пасивного «умиротворення» агресора.

Можливо пасивність польської дипломатії доречно пояснювати трендами польської політики пам'яті, а саме, тим, що навіть очільники дипломатичного відомства Польщі схильні заперечувати окупацію польськими військами Галичини та Волині у 1918-1919 рр. Поляки мають певний фетиш до своєї історії, а, з іншого боку, в них існують якісь фантомні болі за, нібито, втраченими територіями. Але Україна не торгує своїми територіями і своєю історією. І коли ми говоримо про західноукраїнські землі, які були окуповані Польщею у 1918-1919 роках, ми повинні називати речі своїми іменами, що це була окупація. Ми не можемо давати відповідних надій чи сподівань нашим сусідам, що ми будемо поступатися чи будемо слабкі [5]. На підтвердження оцінки поведінки польських дипломатів наведемо приклад дипломатичних кроків міністра закордонних справ В.Ващиковського. В листопаді 2017 р. глава МЗС Польщі Вітольд Ващиковський під час візиту до Львова розвернувся на вході до музею «Тюрма на Лонцького», почувши від директора музею, що у 1918 році Польща окупувала Західну Україну» [5]. Віримо, що ймовірна подальша агресія Російської Федерації проти України, змінить налаштування польських дипломатів, які намагатимуться шукати дієвіших засобів у протистоянні з порушниками української територіальної цілісності.

Польський державний і політичний діяч, перший глава відродженої польської держави, засновник польської армії, перший маршал Польщі Юзеф Пілсудський сказав, що «...без вільної України не буде і вільної Польщі» [2]. Чи залишаються ці слова актуальними і сьогодні? Виключну роль у історії Польщі Ю.Пілсудський зберіг в 1920 р. не в останню чергу і завдяки героїзму та самопожертві воїнів Дієвої Армії УНР, які разом з польськими жовнірами зуміли уберегти РП від поразки. Саме вказаного 1920 р. керівництво Української Народної Республіки виконало територіальні вимоги Польщі щодо західноукраїнських земель, сподіваючись на відверту польську воєнну та дипломатичну позицію. У той же час, осінню 1920 р. ми фіксуємо сепаратні переговори польського керівництва з більшовицькою Росією, на які не запрошують представників УНР. В березні 1921 р. позицією УНР було

повністю знехтувано і Польща пішла на укладання Ризької угоди. Спільна воєнна боротьба поляків та Дієвої армії УНР виявилася доречною лише для територіальної цілісності Польщі. Українські вояки, які не шкодували власної крові задля польських інтересів опинилися в польських таборах. Чи реалізував сам маршал Пілсудський свої плани щодо Польщі і України, чи усвідомлюють сучасні керманичі Польщі та України виклик, який постав рівно сто років тому? Не без ініціативи Ю.Пілсудського в 1920 р. вільної України не стало. Через 19 років – в 1939 р. – четвертого поділу зазнала й Польща. Саме в 1920 р. українське суспільство стало на шлях Голготи, до нього долучилося польське у 1944 р. Розпинали Україну і Польщу все ті ж російські більшовики. Ті ж більшовики, з якими до переможного кінця не захотів воювати ні Ю.Пілсудський, ні польське військо, ні польська громада в 1920 р.

Пілсудський, усвідомлюючи тренд, в якому перебували повстанці Холодного Яру: «Вільна Україна – Вільна Польща», «Воля або смерть», знайшов власну відповідь на вказаний виклик – напіввільна Польща в лещатах світу, який скочувався в тоталітаризм. Оскільки кожен має право на власну думку, погодимося із тим, що кожен народ має право на десятиліття експериментів. У 2020 р. Східна Європа також стоїть перед далекосяжними планами, які реалізовуватимуться зусиллями політиків та громадянського суспільства східноєвропейських держав та держав-сусідів, що поділяють право на вибір. Але варто знову ж наголосити свій вплив зберегли й держави, які не сприймають вільного існування країн Східного партнерства, у тому числі й України. У 1919 – 1920 рр. Польща не соромилася використовувати війська, споряджені в Європі у боротьбі за польські інтереси. Підрозділи армії Галлера використовували і проти військ ЗУНР і проти військ більшовицької Росії. Наголошуємо, європейські держави на початку ХХ ст. не шкодували дипломатичних і військових засобів для становлення польської держави. Чи може сподіватися Україна на початку ХХІ століття на такі ж кроки з боку Польщі, яка на власному досвіді відчула байдужість до повного виконання партнерських відносин? Відповідь лежить у площині протистояння ЄС та РФ у всіх галузях: економічній, дипломатичній, політичній, військовій.

У Варшаві 16 березня 2020 року оприлюднено ґрунтовне дослідження політичного фундаменту Східної Європи до 2030 р., здійснене упродовж 2019–2020 років спеціалістами з держав “Східного партнерства”, Вишеградської групи у співпраці з Фондацією “Рес.Публіка”, журналом “Вишеград Інсайт” та Німецьким фондом Маршалла [3]. Чотири сценарії розвитку східноєвропейського майбутнього пов’язані із тими ж гравцями, які вирішували долю в 1920 р.: європейські держави, Російська Федерація, Республіка Польща, Україна. Доволі притомним і ефективним може видатися сценарій прагматичної інтеграції: ЄС абстрагується від політичного впливу на регіон, обмежуючись економічною співпрацею. Верховенство права зберігатиме пріоритетність лише у сфері комерційних відносин, а питання посилення демократичних процесів у регіоні стане відверто рудиментарним. Росія зможе бряжчати зброєю щоразу, коли хтось порушуватиме питання політичної інтеграції Східної Європи з ЄС. За умов іншого не зовсім привабливого

сценарію — відновлення російської гегемонії, Росія зможе, незалежно від санкцій Заходу, відновити свою геополітичну потугу й, відтак, намагатиметься відновити повноцінний контроль над сусідами. Можливий і такий сценарій — розворот Євросоюзу до Москви. Тоді проти Східної Європи гратимуть одразу два гравці. ЄС і Росія порозуміються щодо спільності економічних та безпекових інтересів (особливо на тлі спільних побоювань з приводу зростання Китаю). Четвертий сценарій ґрунтується на припущенні про силу громадянського суспільства. У разі його втілення навчені гіркими уроками історії представники інституцій громадянського суспільства Східного партнерства усвідомлять, що сподіватися на допомогу ззовні марно. Як бачимо, фахівці оприлюднили сценарії розвитку, які залежатимуть від ціннісних орієнтацій акторів, а саме, від бажання реалізувати в Східній Європі права та свободи, або від бажання позбавити країни Східного Партнерства на суверенітет та територіальну цілісність. У світлі таких сценаріїв залишається перефразувати слова Пілсудського: «...без вільної України не буде і вільної Польщі». У 2020 р. вони мали б звучати: «...без вільної України не буде і вільної Європи».

Звичайно, українські пропозиції, як правило, не враховуються польською стороною. Але у питанні територіальної цілісності України недостатньо висловлювати занепокоєння щодо російської агресії. Дипломатичні заяви можуть бути підтверджені дружніми кроками в політичній, економічній, фінансовій, інформаційній сферах. А найвагомішим проявом дружнього ставлення стала б військова підтримка у акціях на відновлення дії міжнародних угод, проти порушника міжнародного права — Російської Федерації.

Висновки: прихильність керівників Польщі до пріоритету міжнародного права у питаннях суверенітету та територіальної цілісності України залишається задекларованою з постановом новітньої української держави. Після вторгнення російських військ в Крим та Донбас, польська дипломатія продовжує декларувати про визнання територіальної цілісності України та порушення її російською стороною. Доречним би було спонукати польську дипломатію та політичне керівництво до усвідомлення подій 1920 р., які уможливили збереження територіальної цілісності Другої Речі Посполитої та призвели до втрати незалежності Українською Народною Республікою. На сучасному етапі Україна потребує реальної допомоги не лише у сфері дипломатичної, економічної, експертної підтримки, але й у воєнній галузі.

Список використаних джерел

1. Візит послів Польщі, Естонії, Латвії та Словаччини на Донбасі. URL : <https://www.gov.pl/web/ukraina-uk/wizyt-posliw-na-dobasi> (дата звернення: 14.07.2020).
2. Волович О. Українсько-польські відносини: «... без вільної України не буде і вільної Польщі». URL : http://bintel.com.ua/uk/article/pol_vybir/ (дата звернення: 16.09.2020).
3. Герасимчук С. Кудя прямує Східна Європа? URL : <http://prismua.org/%d0%ba%d1%83%d0%b4%d0%b8%d0%bf%d1%80%d1%8f%d0%bc%d1%83%d1%94%d1%81%d1%85%d1%96%d0%b4%d0%bd%d0%b0%d1%94%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%bf%d0%b0/> (дата звернення: 18.08.2020).

4. Офіційні заяви Міністерства закордонних справ Республіки Польща на підтримку територіальної цілісності України, оприлюднені впродовж 2014-2020 років. URL : <https://poland.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/228-politichni-vidnosini-mizh-ukrajinoju-ta-polysheju> (дата звернення: 16.10.2020).

5. Шеремета С. Після подій 2014 року Україна торгувати історією більше не буде. URL: https://zik.ua/news/2018/01/26/svyatoslav_sheremeta_pislya_podiy_2014_roku_ukraina_torguvaty_istoriieyu_bilshe_1252799 (дата звернення: 20.09.2020)

Відомості про авторів:

Губицький Любомир, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри філософії, соціології та політології, Київський національний торговельно-економічний університет (м. Київ, Україна).

Мельник Ганна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин та міжнародного права, Київський університет імені Бориса Грінченка, (м. Київ, Україна).

Hubytskyi Lyubomyr, Candidate of sciences (PhD) in History, Docent, Docent of the Chair of Philosophy, Sociology and Political Science, Kyiv National University of Trade and Economics (Kyiv, Ukraine).

Melnyk Hanna, Candidate of sciences (PhD) in History, Docent, Docent of the Chair of International Relations and International Law, Borys Grinchenko Kyiv University, (Kyiv, Ukraine).

TERRITORIAL INTEGRITY OF UKRAINE IN THE FOREIGN POLICY
DOCTRINES OF THE REPUBLIC OF POLAND

Тетяна Ілюк

Київський університет імені Бориса Грінченка

Київ, Україна

t.iliuk@kubg.edu.ua

СУСПІЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ: ВИКЛИКИ ТА ЗАГРОЗИ

Питання розбудови ефективної системи взаємодії з громадськістю та державної інформаційної та гуманітарної політик набуло особливої актуальності із розгортанням Російською Федерацією гібридної війни проти України. З точки зору унікальності концепції цієї війни зі структурно-функціонального погляду, коли вона набуває ознак «гібридної» за своєю формою, та «асиметричної» за своїм змістом, а також беручи до уваги масштаби інформаційної війни, розгорнутої проти України, вважаємо за необхідне дослідити ключові концепти інформаційного та гуманітарного чинників, а також виклики, що породжує дисбаланс суспільних та стратегічних комунікацій.